

H. DELESTO

DE REBUS

NATURA

NEAPOLI

1570

VCM

in - 8°

4976

SORBONNE

UNIVERSITÉS DE PARIS
BIBLIOTHÈQUE DE LA SORBONNE
13, RUE DE LA SORBONNE - 75267 PARIS CEDEX 05
TEL : 01 40 46 30 27 • FAX : 01 40 46 30 44

Inv. :

SIGB bibl. :

SIGB ex. :

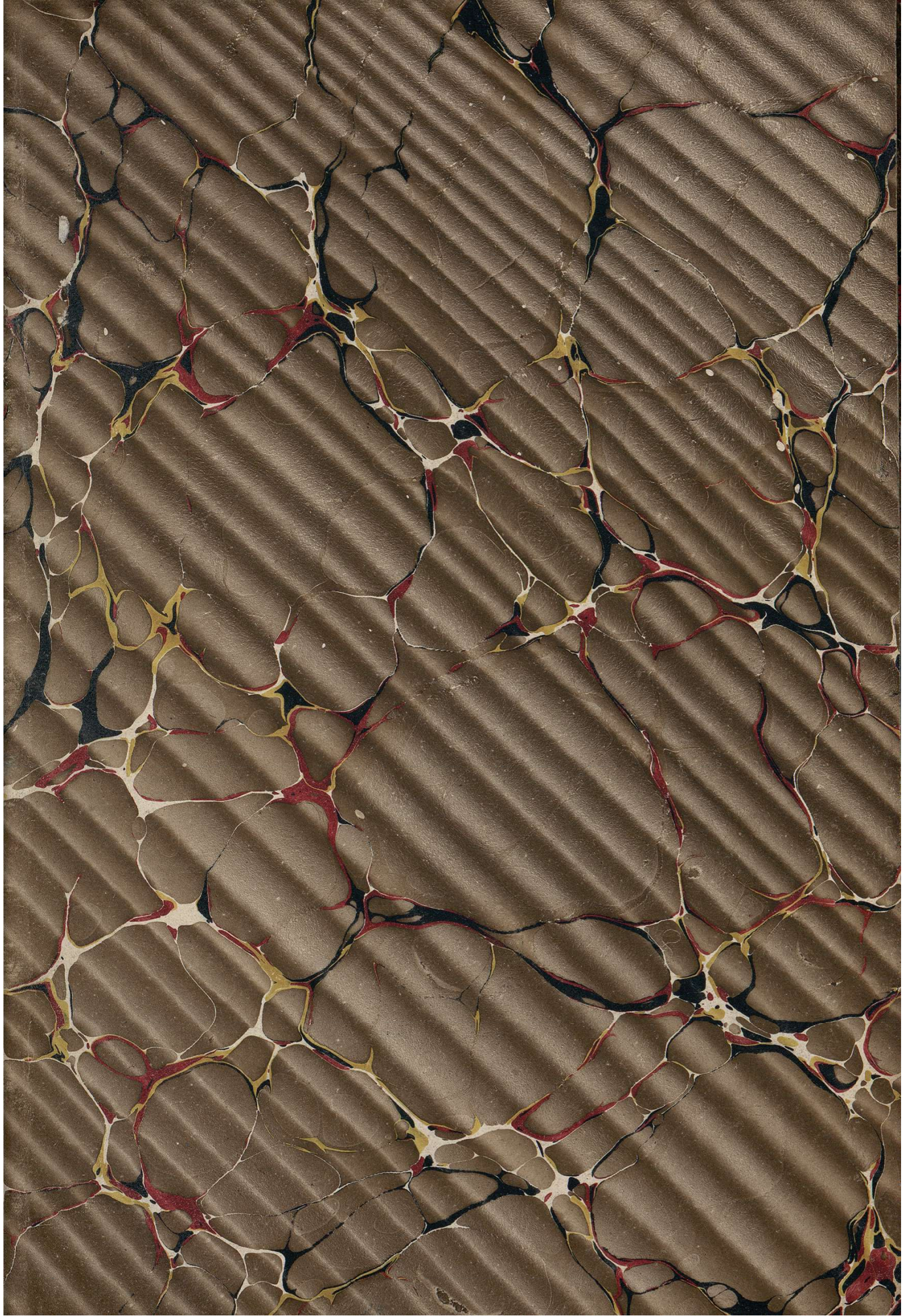
SU ppn :

SU epn :

Cote : VCM 8= 4975

1158895844

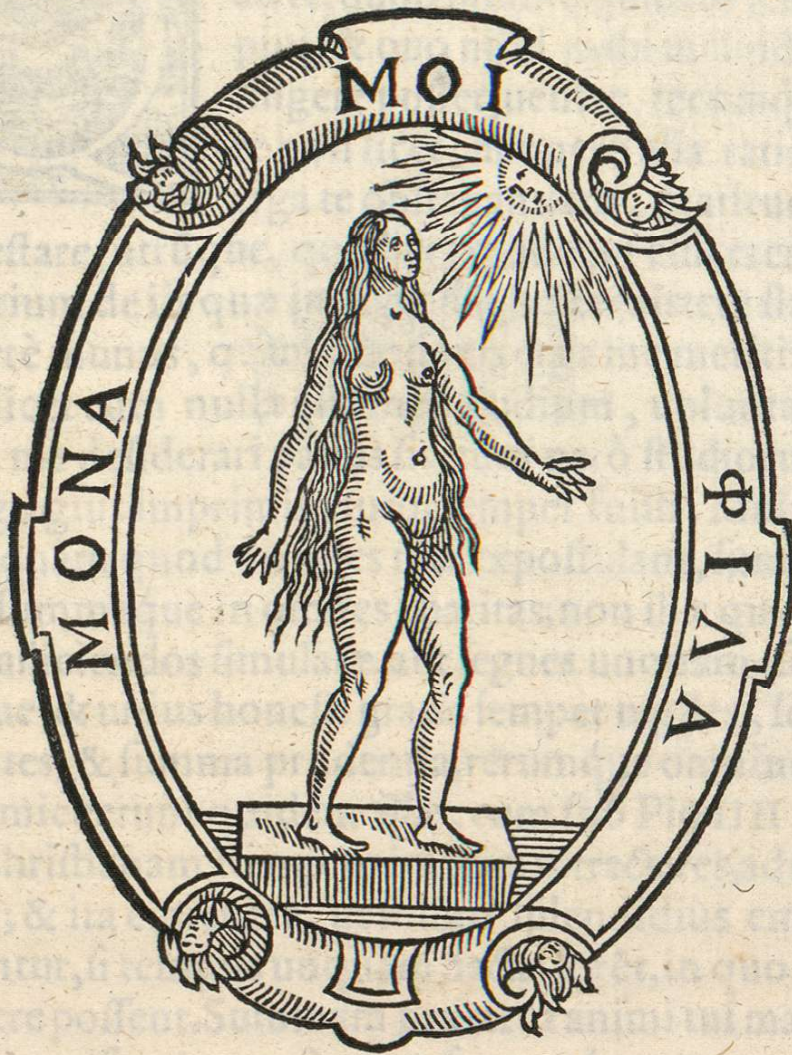

BERNARDINI

TELESII

CONSENTINI

De his, quæ in Aëre fiunt; & de Terræ-
motibus, Liber Vnicus.

Cum Superiorum facultate.

NEAPOLI,

Apud Iosephum Cacchium.

Anno M D LXX.

BERNARDINI

THESE

CONSENTINI

De his quæ in Aëre sunt & de Ter-
minibus Libet Vnicus

Cum Superiorum facultate.

NEAPOLIS

Apud Josephum Cechum

Anno M D LXX.

ILLVSTRISSIMO,
ET REVERENDISSIMO
TOLOMEO GALLIO CARDINALI COMENSI
AC ARCHIEPISCOPO SIPONTINO,

Bernardinus Telesius S. P. D.

VONIAM plurimis, grauissimisque,
ut nosti, molestiis oppresso, detētoque,
ad te, quod summè quidem semper cu-
piui, & quo nihil mihi iucundius con-
tingere posset, uenire, tecumque uiue-
re non licet; nec uerò alia ratione meā
erga te obseruantiam, gratitudinemque;
manifestare, utrūque, quo licet modo, ut efficerem, Com-
mentarium de iis quæ in Aere fiūt, ad te mittere statui. Mi-
nus certè munus, quàm quod tuis erga me meritis debeo;
qui scilicet cum nulla alia in re studium, uoluntatemque
tuam à me desiderari passus sis, tum uerò studiorum meo-
rum egregius imprimis fautor semper fuisti. Multò etiam
minus quàm quod uirtutes tuæ exoptulant, summa inte-
gritas, summaque in omnes charitas; non illæ quidē ad ho-
mines alliciendos simulatæ, aut segnes unquàm; sed ueræ,
puræque, & unius honesti gratia semper uigiles, semperque;
operantes; & summa prudentia, rerumque omnium cogni-
tio. Emicuerunt quidem illæ, cum sub Pio III. Pontif.
Max. Christianam Remp. tu imprimis tractares, administra-
resque; & ita emicuerunt, ut multò splendidiùs emicaturæ
uiderentur, si tempus unquàm natæ forēt, in quo liberiùs
splendere possent. Summam prætereà animi tui magnitudi-
nē quis non summoperè amet, summeque ueneretur? qua
effectum est, ut nullis bonorum quorumuis accessionibus
quicquā elatus, aut immutatus omninò esses unquàm; bo-
na scilicet quæuis, & quæ uirtus tibi pararat tua, te minora
tibi semper uisa sunt, & fuere me hercule semper minora;
itaque nihil illa te extulere unquam. Me quidem diu peni-
tusque

tusq; egregias animi tui uirtutes, & mores cū sanctitatis,
tū uerò & iucunditatis plenissimos intuitū, tanta illæ erga
te ueneratione, tantoque animi tui amore, desiderioq; in-
flammarūt, ut nec uenerari te satis, nec colere, amareque,
& tecum esse satis desiderare posseluidear. At multò, ut di-
xi, maiora à me meritis, paruo hoc munere, scio, cōtentus
eris; Deum Opt. Max. imitatus, qui non quas non habe-
mus opes, nec opes omninò ullas, sed uerā modò pietatē,
esto & modici thuris euaporationem à nobis poscit. Tum
qualecunque id est, perpetuum erit, spero, tuorum erga me
meritorum, & meæ erga te obseruantix, charitatisque
signum. Vale.

CONSENTINI
DE IIS, QVAE IN AERE FIUNT,
ET DE TERRAE MOTIBVS.

Qui vapores praecipue in grandines, pluuias, & niues aguntur, quae in uentos diffunduntur; & modus quo in ea quae dicta sunt, illi coguntur, & quomodo ibi mouentur, inquirendus uideri debet. Cap. 1.

VAPORES è Terra assidue à Sole educi, & ex ijs in seipfos conspissatis grandines, pluuias, niuesque constitui, nihil omnino declarandum uidetur, & omnibus positum, placitumque; & quod per se manifestum sit: nam & vapores è Terra oriri, & in nubes eos, nubesque in dictas cogi res ipsis intuemur oculis. At neque uentos uapores esse per aerem fluentes dubitare licet, nubes ibi praecipue cogi ubi uenti spirant, & è nubibus eos enasci, & nubes interdum uniuersas in eos resolui intuentibus: satis etiam per se patere uidetur, eosdem omnino vapores in grandines, & aquas, & niues cogi, & per aerem spirare: siquidem quibus è nubibus aqua fit, ex iisdem & grado, & nix fieri, & utraque aquae comista decidere uideatur; & adeo utraque propterea negotio nullo in aqua liquefcere conspecta, eadem penè aquae, ex iisdem certe uaporibus constitui uideri debet, at uel magis quam aquae ratio postulat, in seipfos spissatis densisque, uel minus. Manifestè itidem qui spirant uapores, in nubes, è quibus dicta sunt res, cogi uidentur: quoniam uero assidue quidem è Terris omnibus elabuntur uapores, at neque pluuiarum, nec grandines, nec niues assidue usquam fiunt, & alijs in Terris & pluuiarum, & grado frequēs, grandisque, perrara in alijs, perque minuta fit. Et in quibus spirant uenti, rararum in ijs pluuiarum, & gradines etiam rariores, qui uapores in gradines, aquas, niues agi, & qui in uentos diffundi aptiores sunt, inquirendum: at multo certè diligentius modò, quo uel iisdem uapores in adeo diuersas res agunt, quomodo in obliquum mouentur, inspicendus uideri debet.

Qui praecipue uapores in niues, pluuias, grandinesque aguntur; & qui per aerem fluunt, uentique apparent. Cap. 2.

Quoniam, ut dictum est, uel omnium consensu, ac sensus penè ipsius testimonio, niues, aquae, grandines è vaporibus sunt concretis, & in seipfos conspissatis, crassioribus omnino factis,

factis, summa donati qui sunt tenuitate, inepti omninò ad eorū cōstitutionem uideri debent: huiusmodi enim qui sunt nec in aperto liberoque loco adeò in seipsos conspissari, at neque adeò à nostro frigore compingi posse uideri debent, vt in illorum vllum crassescant: siquidem neque aer vllus quantusuis in vtrem coniectus, & frigoribus sæuientibus quantumuis, nec tenuissimi qui sunt venti, cuiusmodi Boreas ipse videtur, vel in aquas vnquàm, vel in niues crassescere apparent: Vapores itaque ex quibus singula illa fiunt, crassiusculos esse oportet omnes; at multò certè magis qui in grādinem constringuntur, quæ scilicet vel aspectu ipso multò quàm aqua, aut nix crassior, multoque etiam solidior, è crassioribus omninò vaporibus compacta uideri debet: at contrà qui per aerem fluunt, spirantque, longè tenuiores; neque enim adeò sint ad motum apti, nec moueantur omninò, nisi magna donati sint tenuitate, sed immobiles torpeant, & vel nihil in seipsos impulsu coactique, in aquas, aut in niues à nocturno cogantur frigore; veluti qui in rorem, pluuiasque interdum, & in pruinam aguntur. Et manifestè quæ tenuiores sunt nubes, in flatus plerunq; dissolui apparèt; & vbi rubet Sol, Lunaq; , quod tenuissimis vaporibus intermedijs euenire Peripateticis etiam videtur, venti perpetuò fiunt: at vel Ptolomæi testimonio pluuiæ, vbi flauus apparet Sol, qualis per crassiores spectari vapores ipsis itidem Perip. videtur.

Quomodo vapores in aquas, & grandines, & niues aguntur. Cap. 3.

N aquas porrò crassescere vapores vel aliud nihil passi, at in seipsos conspissati tantum, quacunque id occasione fiat, uideri possunt: siquidem dùm in nubes coguntur, quo facto aqua fiunt, nihil omninò aliud pati, nisi in seipsos conspissari videntur. Et si quidam tenuioribus calidioribusque partibus spoliari videantur, at & ipsum vnus conspissationis, non vlla frigoris opera, quod scilicet nullum ibi adest: vel in summo enim calido ambiente pluuiæ apud nos assiduè fiunt: & pluuius perpetuò ad montes aer, à quibus qui in eos fluunt venti veluti retinentur, & aliò diffundi prohibentur. Nam ad Arabiæ montes in longè ardentissimo Sole quotidianæ, vt Peripatetici testantur, & certis, statisque ferè horis, longèque copiosissimæ, & summè grandes, quæ fiunt pluuiæ manifestè è ventis, qui in eos assiduè spirant, fiunt, in

in seipfos summè tandem conspissatis, & in aquas coactis. Et fumus quiuis, vel in bene calidis inclusus rebus, in aquam cogi videtur omnis, vt si à frigore in aquas cogi vapores interdum videntur, non propterea perpetuò, ut aqua fiant, frigoris opera opus esse: neque aliud omninò, dum in aquas à frigore aguntur, pati ab eo videri debent, at conspissari tantum. Quod igitur dictum est, pluuiæ è vaporibus in seipfos conspissatis, esto & tenuioribus partibus spoliatis; at aliud certè passis nihil constitutæ videri possunt: eadem quidem ratione, & grandines constitui videri debent; at è crassioribus omninò vaporibus, magisque, & celerius in seipfos densatis: siquidem non aliud grando, quam aqua bene in seipsam densata videri potest. Et ita omninò fieri inde intelligere licet, quòd magis etiam quam pluuiæ, non nisi post maxima frequentissimaque tonitrua, post vehementissimos nimirum nubium in seipsas concursus, & absque nube nulla omninò fit grando. Nec verò nisi & vaporum crassities magna adsit, & vehementissima, velocissimaque eorum conspissatio, tandiù in sublimi vapores sese sustineant, dum in grandines concrecant, sed vel aqua facti, vel res alia inter vapores, grandinesque media, decidant omnes. Et grando igitur vt fiat, nulla omninò frigoris opera est opus; quin si adsit frigus, fieri grando omninò nequeat: siquidem grauioribus ab eo facti vapores, non tantam morentur conspissationem, quanta, vt in grandines cogantur, est opus; sed prius omninò quam in grandines agantur, decidant. Et nullo omninò frigore ad grandinum constitutionem opus esse, inde manifestè patet, quòd vel vbi hyeme fiunt, non nisi in calido ambiente fiunt: frigidior autem quam aqua sentitur grando, quòd è vaporibus magis densatis tenues, calidæque partes extrusæ sunt magis. Nix verò manifestè frigoris est opus, quæ nimirum ibi fit modò, vbi summè pollet frigus. Et è vaporibus omninò fieri videtur, à frigore concretis, gelatisque, & qui priusquam in aquas cogantur, grauioribus facti sint, quam ut sese in sublimi sustinere queant, longè igitur quàm aqua aut grando candidior nix, longèque leuior, & quæ si modicum quid spissetur, in aquam liquefcit omnis, quòd è vaporibus concretis quidem, spissarique iam captis, at nondum in aquas coactis, nec ulla fortè tenuitate spoliatis, constituta est.

Cur vapores in obliquum mouentur, & quandin.

Cap. 4.

Qui

VI uerò in uentos diffunduntur, proprio fortè motu, sponteque sua in obliquum feruntur; benè .n. propria natura mobiles, nec dum aeris nacti tenuitatem, nec ad superiorem efferri possunt locū, nec efferri omninò appetunt. At uel nihil moueri appetentes à seipsis moueri tamen, impelliq; uideri possunt: quoniam enim tenues sui natura in seipsos spissari, desarique in alienam omninò agi substantiam, summè odio habēt, summeque auersantur; ubi tanti facti sunt, ut locus in quo continentur plures, aut ampliores eos capere non possit; si uel noui, qui assidue è Terra, marique emergunt, eos subeunt, uel amplius ipsi à Sole attenuati ampliore indigeant loco, quacunque omninò occasione in propria ibi seruari tenuitate non possint; sed comprimantur, inque angustius agantur, id ut uitent in obliquum feruntur; & leui quidem, placidoque motu, si eo compressionē uitant: quod ibi omninò fit, ubi exigua in aeris parte plures facti sunt, quā qui ibi commodè contineri queant; quibus nimirum ne sese explerent, & in amplius diffundantur, nihil obstat: & qui modicū quid à seipsis seiuncti in aperto, liberoq; fiunt loco. Nam ubi aer uniuersus uaporibus oppletus est, adeoque ij in seipsos coacti, ut cogi amplius non sustineant; & uniuersi simul ampliores à Sole fiunt, alijque è Terra, marique educti illos subeunt, assidue nimirum magis undique comprimuntur, itaque commoti compressionē non effugiunt, assidue motum magis concitant, & rapidissimo eo tandem, & quo quæ obstant, omnia amoliantur, feruntur, ut quibus quiduis sustinendum, moliendumque sit, compressionem ut uitent. Et tandiu per aerem fluunt, dum uel apertum, liberumque nanciscantur locum, uel in aquas cogantur, uel etiam longè à motu tenuiores facti, aerisque nacti naturam, & unum omninò aeri facti nequaquam in inferiore acquiescant loco, sed superiorem appetant, & ad superiorem ferantur.

Cur uapores eo motu moueantur, quo moueri uidentur.

Cap. 5.

Propterea igitur quotidiani, indigenæque qui uideri possunt uenti, exoriente potissimum Sole spirare incipiunt, & Solē ueluti sectantur; inde scilicet assidue flant, ubi ipse adest Sol, quod uapores amplius à Sole attenuati in contrariam Soli ferantur partem; & occidente

cidente eo cessant, quòd nihil ampliores facti loco, in quo sunt, cõ-
tenti, nihil inde amouëtur. At ubi, quæ in Oceano euenire asserût,
assiduè quidem, & ueluti maris more quasi statis, certisq̃ue tem-
poribus modò in hanc, in illam modò partem spirant uenti, uel in
eundem perpetuò ferè: propterea ea euenire uideri possunt; quòd
longè quidem ex illo plurimi, aptiq̃; in uentos diffundi, assiduè a-
scendunt uapores: at neque copia, nec tenuitate ex uniuerso æqua-
les; sed uel longè modò ex alia eius parte plures, & in uentos dif-
fundi aptiores, modò uerò ex alia, uel perpetuò ex eadem. Quo-
niam enim non equè directus mari eidem perpetuò imminet Sol;
nec mare uniuersum eadem donatum est profunditate nequaquã
in uniuerso æqualis uaporum copia, nec æquè ij tenues perpetuò:
quin uel eodem in mari à diuerso Sole, & in diuerso mari à Sole eo-
dem cum copia, tum uerò & tenuitate differentes uapores fieri ui-
deri debent; & à directo quidem sole, breuique in mari, longè
quidem plures, at summè tenues, & qui ueluti qui apud nos sum-
mis in æstibus fiunt, non in obliquum, sed ad superiora ferantur;
nam & in seipsam, & à solido, renitenteque maris fundo reflexa
lux longè fit robustissima. Ab obliquo contrà sole, & profundio-
re in mari longè pauciores, longeque crassiores, & qui in uentos
diffundi inepti uideri possint; ut multi omninò, aptique per aerē
fluere, in breui quidem mari ab obliquo sole, in profundiore con-
trà à directo educi existimare liceat: & è parte itaque qua breuius
est mare sole obliquo facto uentos spirare. Directo contrà inde
promptius ubi profundius est mare; inde omninò assiduè, unde
plures, aptioresque in obliquum ferri educuntur uapores, & satis
quidem uapores quò crassiores sunt, eò in niues, aquas, grandi-
nes agi: quò uerò tenuiores sunt, eò promptius per aerem fluere,
manifestatum existimo. At si quæ singulis illis eueniunt, ijs, quæ
dicta sunt, congruant, consentiantque omnia; si scilicet illorum
singula ibi fieri uideantur, ubi uapores adsunt, qui ad illorum sin-
gulorum constitutionem apti uisi sunt, utique multò id fiat mani-
festius; id porrò apertum fiat, si qui calor, quali è Terra, qua elaba-
tur in tenuitate, innotescat; uel satis id itaque in Commentarijs de
Natura conspectum ampliùs inspicere ne grauemur.

Qui calor quali è re, qua elabatur in tenuitate.

Cap. 6.

B Calor

ALOR, qui Terræ à Sole inditur, nequaquā alieno in loco, atque inter contraria immobilis torpere contentus, sed ad cognata entia euolandi, se seque commouendi, propriam scilicet operandi operationem summè appetens, res, quibus inditus est, assiduè attenuat; tales scilicet facit, quales euehere, & in qualibus elabi queat, & dum utrumque fiat, attenuare nunquā cessat: at utroque peracto, uel si ampliùs illa attenuari possint, nihil eas attenuat ampliùs, sed statim euolat, ut eius nō attenuandi, sed è contrarijs abeundi, & sese commouendi propositus finis sit. Qui igitur summus est calor, qualis igneus uidetur, è rebus quibuscumque ferè summa elabatur in tenuitate; quòd nimirum rem, cui infidet, ubi adeò tenuem fecit, ut euehere eam queat, in uapores scilicet egit: neque enim crassius esse euehat calor ullus, nullo ferè temporis momento summa donat tenuitate. At è rebus quibuscumque ferè in bene tenui, ut dictum est, elabens subiecto, in tenuiore omninò è densioribus elabatur, crassioribusque, è quibus uidelicet non nisi tenuitati summæ egressus patet: & è quibus si patentem egressum moliri queat robustus calor, at non statim eū nulloque temporis patefaciat momento; diutiùs itaque, & propterea omninò immoratus, quòd elabendi aditus non patet, ampliùs omninò attenuat: summus itaque, quòd dictum est, calor, qualis qui Terris à Sole inditur, perrarò uideri potest, ex omnibus ferè, è crassis certè summa elabatur in tenuitate. Idem & languens facere uidetur: ut qui nec paulò grauius onus sustinere, nec egressum uel è laxis, mollibusque rebus patefacere queat; qui igitur nō nisi in summè tenui elabatur subiecto. Horum uerò medius non quidem è crassitie summa, è qua, ut dictum est, summa modò elabatur tenuitas; at & è liquidis, & è mollibus itidem rebus crassiore omninò exilit in subiecto: qui nimirum non æquè statim, ac summus attenuare, & grauius omninò onus, quàm languens euehere, & quæ elabenti obstant robustiùs amoliri potest. Nec uerò ijs quæ dicta sunt, quæ eueniunt dissentire, quin summè conuenire, cōgruereque; omnia uidentur: è lignis enim igni impositis tenuissimus primùm elabi uidetur fumus; tenuitas nimirum iamdiu à proprio ligni facta calore, ab eiusque crassitie ac dēsitare retenta egressum ab externo ignis calore nacta; nihil dūm ampliùs lignum exuperante, at modicum quid tantum aperiente: tum crassior assiduè fieri fumus; calore scilicet, magis vincente, & non præexistenti modò tenuitati egressum patefaciente, sed aliam insuper ingenerante, nec

summam eam faciente; nondum penitus ligni substantia exuperata, inque igneum calorem acta: at tenuiorem subinde fumum clarioremque, & flammam demum; tenuissimam nimirum, summeque calidam rem, summo ligno indito calore: & longè tenuissimus aer omnis, è crassa densaqueeductus terra; purus itidem, tenuisque marinus, è non summè quidem crassa, viscosaque, & tenaci, sed ex assidue agitata, commotaque, & Solis actionem veluti fugiente re: at longè crassissimus ex humidissima, mollissimaque enatus Terra, multoque è crassis, stagnantibusque aquis magis; quibus scilicet, nihil Solis actionē vitantibus magn⁹ inditur calor. Nam quæ assidue fluunt, agitanturque, quoniam Solis vires veluti subterfugiunt, modicum eæ assumunt calorem: & propterea ex ijs tenuis enascitur aer, eoq; amplius si tenues sint, nitidæq; . Tenuis itidem Borealis, montanusque aer omnis ab obliquo, languidoque factus, eductusque sole, at campestris crassior omninò, à robustiore omninò factus calore: summus itaque, quod dictum est, calor, qualis qui Terræ à Sole inditur, perrarò videri potest, nō adeò fortè è valdè tenuibus rebus at ex alijs quibusuis in summa elabi videtur tenuitate, languidissimus ex omnibus omninò. Medius verò, qualis qui vel à robustissimo Sole terræ inditus videri debet, non quidem è crassis, densisque, at è reliquis Terris omnibus crassiore omninò elabi videtur in subiecto. Agè porrò quod reliquū est, quibus in anni temporibus; à quo nimirum calore, quibusque in Terris grandines, pluuiæque, & niues fiant, & venti spirent, intueamur.

Quibus in anni temporibus, quibusque in Terris pluuiæ, niuesque, & grandines fiunt, ventique spirant; & qui venti quando sereni, quandoque pluuij. Cap. 7.

VERE percrebræ quidem pluuiæ, at non valdè diuturnæ, & nullis spirantibus fiunt ventis; Aestate perraræ, & quæ fiunt, grandiores fiunt; Autumno frequentes veluti & Vere, at quàm Vere diuturniores, grandioresque, & magis etiam spirantibus ventis; Hyeme frequentiores, & breues, minutæque, quæ per se, diuturniores verò quæ à ventis fiunt, grandioresque. Niues prætereà Hyeme in editioribus, frigidioribusque fiunt locis; grandines Vere, Autumnoque frequentes, grandesque, minùs Aestate, & uel in montanis, frigidisque, uel in humilibus quidem, & valdè humidis, molli-

busque Terris; in quibus omninò & pluuiæ, & niues, & grandines perpetuò longè crebriores, longèque fiunt copiosiores, & longè etiam grandiores. In medijs itidem constitutionibus, magis quàm in summis æstibus, summisque frigoribus uenti spirant, & editis, densive in Terris, atque in mari præcipuè: & Auster quidem, Austroque proximi, Autumno, atque Hyeme plurimùm flât, & pluuij sunt; Aestate autem caliginosi quidem, at perrarò in pluuias crassescunt: Boreas contrà, Boreæque proximi magis Vere, atque Aestate flant, magisque pluuij sunt; Hyeme uerò, sereni plerumque, ipse præsertim Boreas, alij uerò niuosi interdum.

Aquas, Niuësque è crassis omninò uaporibus, & Grandines è crassissimis constitui iure uisas fuisse.

Cap. 8.

VRE igitur è crassis omninò uaporibus pluuiæ fieri uisæ sunt; siquidem Vere, atque Autumno, & mollibus, humidisque è Terris huiusmodi educi uidentur: Boreasque & Boreæ proximi uenti à proximiorè iam facto Sole crassiores; Auster uerò Austroque proximi longè tenuiores fiunt; Aestate autem longè tenuissimi uapores: à sole enim valdè directo, & è Terra educuntur iamdiù arefacta exsiccataque, & qui ibi in aquas crassescant modò, ubi plurimi simul summè in seipfos conspissantur: quod ubi fit, grandiores omninò fiunt pluuiæ, quales ad Arabiæ mōtes in summè sereno, summeque calido Cœlo quotidie, & statis penè, certisque horis, & inclinante omninò Sole fieri Peripatetici asserunt: propterea enim tales fiunt, quòd vel directus, uel directo proximus Sol tenues quidem inde, & qui per aerem statim fluant, at longè plurimos educit uapores: ij porrò in altissimos, rectosque adacti montes, neque igitur ulterius progredi, nec in latera diffundi potentes, & summè tandem in seipfos simul omnes densati, in repentinas, grandesque, & crassas coguntur pluuias. Qua ratione, & quæ Autumno fiunt, longè quàm Vere grandiores, crassioresque, & diuturniores pluuiæ fiunt: è tenuibus enim quidem uaporibus, at longè pluribus per æstatem omnem collectis, vel ab Austro, Austroque proximis uentis, qui plurimi ibi spirant, minusque, quàm per Aestatem tenues à remotiore

motiore iam facti Solē, fiunt. Minutæ contrā, breuesque, & tenuiores, quæ Hyeme per se, & nullis spirantibus fiunt uentis; & minutæ quidem, quod ut uapores in aquas à frigore agantur, minimè omnes simul in seipsos ab eo cogantur oportet; sed illorum quotuis ab alijs seorsum ab eo in aquas crassescunt: breues autem, tenuioresque, quod perexigui omninò uapores, perque tennes è constricta educuntur Terra, assidueque in aquas coguntur. At quæ à ventis, è vaporibus nimirum aliunde accedentibus fiunt, quoniam è pluribus, beneque in seipsos conspissatis, assidueque accedentibus vaporibus fiunt, meritò grandiores, diuturnioresque. Et niues itidem iure è crassioribus, ex iisdemque omninò vaporibus, è quibus aqua fit, fieri; at non in seipsos spissatis, sed à frigore gelatis visæ sunt: siquidem nubes eadem in aquas, niuesque cogi videntur, & ibi modò in niues, ubi increbrescit frigus. Et qui venti planis, calidisque in locis pluuij sunt, niuosi ijdem in montanis, frigidisque fiunt: & pruina, quæ niui eadem uideri debet, è crassioribus omninò vaporibus à frigore concretis, gelatisque fieri apparet; quæ nimirum in serenis quidem, & benè frigidis constitutionibus, at in mollibus, planisque, nulla autem vel in valdè crassis, vel valde excelsis fit Terris: quoniam enim sereno fit Cœlo, utique è vaporibus, & ipsa, ut ros, ab hesterno eductis Sole; & quoniam in planis præcipuè, mollibusque Terris, utique non è tenuissimis, sed è paulò crassioribus fieri uideri debet: si siquidem & qui summa donati sunt tenuitate, in niues gelari possent, utique & summis in montibus, multoque mehercule fieret promptius; in quibus nimirum frigus, cuius manifestè & nix, & pruina est opus, multò fauit magis: neque enim non in pruinam concrecant, qui ibi fiunt vapores, quod, ut Aristoteli placet, diffuens ibi aer huiusmodi concretionem diuidat: eadem enim niui pruina Aristoteli uisa, iisdemque è vaporibus, è quibus fit nix, constituta, id modò à seipsis differentibus, quod pruina è modicis, & nondum in nubes coactis; nix è multis, & in nubes conspissatis, ubicunque fit nix, pruina itidem fieri posse uideri debet. Propterea igitur summis in montibus nix plurima, pruina verò fit nulla; quod è uaporibus illa fit aliunde delatis, hæc verò ex indigenis, & è crassis omninò, quales excelsis, præruptisque in locis, in quibus lux in seipsam reflecti non potest, fieri minimè possunt; non, scilicet tenuitas quæuis à nostro

à nostro frigore gelari potest, non igitur vel aer, vel Boreas ipse gelari videtur vnquam; iure itidem grandines è crassissimis uaporibus, summeque in seipsos densatis fieri uisæ sunt: huiusmodi enim è mollibus humidisque Terris, & Vere præcipuè, atque Autumno, & Aestate etiam editis, frigidisque, & in summè humidis fiunt Terris. At neque crassi tantum dictis in Terris, dictisque in anni constitutionibus uapores educuntur, sed lógè etiam plurimi, quot ubi sunt, uel si tenues etiam sint, at summè in seipsos densati in grandines crassescere posse uidentur; ut quod dictum est, uel ijdem uapores, at diuersè passi in niues, aquas, grādinesque agi uideri possint: & in niues quidem, si frigus adsit, à quo & concrecant, & priusq̃ in aquas conspissentur, grauiores fiant, quàm ut sese in sublimi sustinere queant: in aquas uerò ubi nullum adest frigus, uel quod non eam uaporibus grauitatem indat, à qua priusquàm in aquas cogatur, deorsum detrahantur: in grandines autem ibi fortè tantum, ubi calor etiam adest, à quo ueluti leuiiores facti uapores, tantisper se, dum in grandines concrecant, sustineant.

Iure qui per aerem fluunt uapores, tenuiores uisos fuisse. Cap. 9.

Vre itidem qui per aerem fluunt, uentique apparent, tenuiores uisi sunt; si quidem in summè crassis, & frigidis, editisque in locis omninò, è quibus tenuiores educuntur uapores, præcipuè spirare uidentur: in humilibus uerò, humidisque, & calidis Terris, in quibus uapores crassiores fiunt, nulli omninò, aut perrari: nulla itaque in Aegypto aura unquam. Nulli autem, aut perrari indigenæ uèri Hyeme atque Aestate: nam si tenuiores omninò uapores in obliquum ferri uisi sunt, non etiam & qui summa donati sunt tenuitate; quales è Terra summè obstricta, rigenteque, & summè arefacta, summè omninò densa exhalant: qui, scilicet nec facile impelli possunt, & superiorem omninò appetunt locum, ad eumque quoad licet, feruntur. Nec uerò turbari oportet, quòd in medijs anni constitutionibus crassiusculi itidem uapores educi uisi sunt, & qui in aquas, uel etiam in grandines crassescant, non qui per aerem uagentur: si quidem nec indiuisibiles medijs Solis uires, nec uel eadem Terræ superficies adeò similis, adeoque modo eodem soli exposita, ut eadem omninò tenuitate ex ea uapores educi omnes uideri possint. Et ut dictum est, qui eorum in aquas, aut etiam in grandines cogun-

coguntur, non ualdè ab ijs, qui per aerem fluunt, differre, at vtriq; paululum quid immutati in alteros agi uidentur, & perpetuò sibi ipsis commisti esse: & hæc nubis eiusdè partes in uentos, spiritumq; solui, aliæ uerò in aquas cogi uel Aristoteli uidentur.

Quomodo Tonitrua Fulguraq; fiunt: & cur Fulgura deorsum ferantur, uariuſq; eorum sit color & uis. Cap. 10.

Tonitrua nubibus fieri in seipsas illatis, impactisq; & fulgura tenuissimas illarum partes esse, mutuo conflictu accensas, extrusasq; nihil declarandum uideri debet: nam & omnibus ita utraque fieri uidentur, nec aliud omninò adest, à quo uel edi illa, uel hæc accendi possint. Deorsum autem feruntur fulgura, quòd à supernis, ut existimare licet, nubium partibus detru duntur: quæ, scilicet multò priùs, multoq; quàm infernæ magis, tenuitate, caloreq; omni spoliata, minusq; à reflexa luce calefactæ multò quàm infernæ priùs, magisq; densantur, ac frigescunt: ut si quando nullis omninò spirantibus uetis tonitrua, fulguraq; fieri appareant, propterea fieri uideri possint, quòd dicto modo de satis, frigefactisq; supernis nubium partibus, spiritus, qui infernis inest, frigefieri spissariq; exhorrens, magno per se impetu in oppositam feratur partem: luceat autem, tantumq; edat strepitum, quòd plurimus in seipsum colligitur, summeq; à motu accenditur & nubes magna scindit ui. Differunt porrò & colore, & uirium robore inter se fulgura; & alia quidem alba uident, nihilq; urunt, & nullum rebus, quas attingunt permeant, uel colorem induunt. Alia uerò rubent, & quæ attingunt, colorant, uruntq; quòd summè illa tenuia, summeq; exili prædita sunt calore, nihilq; in ijs, quæ permeant, immorantur: hæc uerò crassiora cùm sint, & robustiore prædita sunt calore, & longius in ijs, quæ permeant, immorantur.

A quibus, & quomodo Terræmotus fiant. Cap. 11.

Quoniam uerò non in supremis modò, mollibusq; Terræ partibus uapores ingenerat Sol, sed in profundioribus etiam, & benè crassis, densisq; & è quibus illi uel summam nacti tenuitatem elabi nequeant: ubi itaque tanti facti sunt, ut terræ ciuitates occuparint omnes,

nes, ita ut nec alios, qui assidue fiunt, nec illosmet tenuiores iam factos capere ea possint, ampliore illi indigentes loco, hunc ut sibi faciant, Terram, à qua ueluti coercentur, quam possunt uehementissimè amoliuntur; eo firmè pacto, quo puluis è sulphure, salinitroque confectus in ignem actus, & propterea amplior factus, quam ut tormenta in quæ adactus est, cuniculi que, quibus inditus est, capere eum possint, pilas plumbeas quam longissimè abigit, & ipsa interdum tormenta, & montes èt ipsos dirumpit, summaque in sublime attollit ui. Quoniam autem vapores in Terræ còcauis coerciti non statim tanti fiunt, quanti, ut Terram propellant, uel aperiant, sint oportet; non statim sibi ex ea egressum moliantur, sed diù interdum cum ea ueluti conflictantur, dum uel plures facti illam, quod per sæpè fieri uisum est, dirumpant, uel summa donati tenuitate inde elabantur: dum certè egressum moliantur uariè Terram concutiunt, dimouentque; unde Terra tremere, & moueri uidetur: fréquentes itaque terræ motus in calidis, densisque & caueriosis fiunt Terris; in quibus nimirum uapores plurimi fiunt, & quæ capere eos, & retinere possunt: illisque in anni temporibus, in quibus uapores multi, & non ualdè tenues fiunt; in sulphureis, scilicet Terris, & Vere, atque Autumno; rari Aestate, atque Hyeme: & Aestate quidem, quòd summè directus Sol quos facit uapores, summa eos statim donat tenuitate, egressumque elabentibus ijs aperit. Hyeme uerò quòd summè obliquus per paucos facit. Fiunt etiam & in summè siccis, & in summè pluuijs còstitutionibus Terræ motus, quòd in utrisque obstringitur, còstipaturque Terræ superficies; in illis quidem tenuitate elapsa omni, in his uerò plurimis immixtis aquis: fortè & multus in utrisque ingeneratur spiritus, in squalloribus quidem, quòd multus Terræ inditus est calor, in pluuijs uerò, quòd ab aquis frigefacta Terræ superficie internus eius calor in ima omnis simul recessit. Agè uerò quoniam longè à nobis diuersus pluuiarum, grandinum, ventorumque ortum, motumque Aristoteles tradit, eius de singulis explicetur, examineturque sententia.

E uaporibus humidis, pluuiæ grandinæque, uenti uerò è siccis Aristoteli fiunt; & humidis quidem ex aquis, sicci uerò è Terris: at utrique perpetuò simul educuntur. Cap. 12.

VBI Terra, inquit Aristoteles, vi Solis incalescit, exhalationem fieri necesse est, non quidem vnam simplicemque, sed duplicem; vnam, quæ magis vapor sit; alteram, quæ spiritus magis. Et vapor quidem, inquit, ex humore fit, qui in Terra, supraque Terram continetur; spiritus autem ex Terra exsiccata, & ex hoc ignis, ex illo autem aeris elementum constituitur. Humor porro Solis radiorum, & reliqui superi caloris efficientia in vaporem conuersus, sursum conscendit. Cum verò calor, quicum effertur, defecerit, partim in superum locum dissipatus, partim extinctus: si quidem in sublimè, & quò Solis radij non reflectuntur, sublatus est vapor, tum ex caloris defectione, tum ex loco rursus concrefcit; & ex aere aqua gignitur, quæ mox vbi genita est, rursus in Terram fertur. Non igitur neque in ualdè supero loco coguntur nubes, neque iuxta Terram, quòd locus hic radiorum repercussione incalescens, uaporum concretionem dissoluit; ille non magis sit aer, quàm ignis. Præterea & à Cœlo circulo actus motu prohibet, quo minus uapor in aquam concrefcant. Tum grandinum constitutionem explicans; Quoniam, inquit, calorem frigusque sese vndique coercere, & comprimere conspiciamus; qua de causa subterranea loca calidis temporibus frigida sunt, gelidis uerò calida; hoc ipsum & in supero loco fieri censendum est. Temporibus itaque calidioribus frigus à calore ambiente introrsum vndique compulsum, interdum quidem aquam ex nube celeriter facit; interdum grandinem. Quocircà & guttæ diebus repidis multò quàm Hyeme maiores; & aquæ magis impetuosæ gignuntur: magis autem impetuosæ fiunt, cum magis coaceruata, magis autem coaceruantur ob densationis celeritatem. Cum autem frigus à calore exteriori circumstante introrsum magis compressum fuerit, mox vbi aquam genuit, congeliat, efficiturque grando: hoc autem accidit cum gelatio celerior fuerit, quàm aquæ in infernum locum delatio. Rara igitur, inquit, Hyeme fit grando; & ubi Hyeme fit, minimè pollet frigus: at Vere, atque Aestate, Autumnoque; & minùs Aestate, quòd aer siccior factus est: nam Vere adhuc est humidus, Autumno iam humescit. Ventorum verò principium, naturamque nos edocens; Duæ, inquit, exhalationis sunt species; vna humida, altera sicca: at licet diuersæ sint, non tamen seorsum ab altera altera

C educi

61

19

72

2.32.

educi potest; nec sicca, inquit, absque humida, nec humida absque sicca; sed omnia ex eo quod excedit, dicuntur. Harum porro ea, quæ maiorem humoris copiam obtinet, aquæ pluuiæ, ut antè diximus, principium est: sicca autem ventorum omnium principium, & natura. Et diuersam omninò pluuiarum, ventorumque esse naturā inde etiam Aristoteli manifestari videtur, quòd anni interdum summè pluuij sunt, interdum verò summè sicci, flatuosi que; quòd nimirum humidæ interdum, interdum verò sicca exhalationis maior copia ascendit.

Perperam Vapores, qui è Terra educuntur, siccos Aristoteli uisos fuisse; & ad aquarum constitutionem frigus allatum.

Cap. 13.

RECTE quidem Aristoteli non ijdem è Terra, & aquis educi videntur vapores; nec qui in aquas, grandinesque coguntur, ijdem per aerem fluere; neque enim vel à Sole eodem vapores ijdem ex adeò diuersis rebus fieri, nec aquarum, grandinumque & ventorum idem omninò corpus, eademque materia uideri potest. Quin non è Terris omnibus, nec ex omnibus etiam aquis, at neque ex ijsdem ijs à diuerso Sole vapores eosdem educi videri debuit: non perperam itidem pluuiæ è vaporibus ex humidioribus, venti verò è siccioribuseductis rebus fieri videntur. At nec rectè, nec proprias intuito positiones exhalatio vtraque, veluti rei, è qua fit, seruans naturā, quæ è Terra educitur, sicca: quæ verò ex aqua, humida videtur; neque enim materia, è qua educuntur, sed propria vtriusque natura, propriaque substātia spectanda Aristoteli erat; & longè tenuissima, quæ è Terra educitur, onspecta, longè humidissima; quæ verò ex aquis, longè quàm illa minùs tenuis, minùs humida videri debuit: cui nimirum, ut in dictis ampliùs expositum est Commentarijs, quæ tenuia sunt, molliaque, non quæ humefaciant, humida videntur; sicca ea tantum, quæ crassa sunt, duraque, quale neque ex aquis, neque è Terra educi, & ad superiora ferri nullum videtur: nullam itaque vaporibus vllis inesse intuito siccitatem, nulla eorum vlli adiicienda omninò fuit; multoque ijs minùs, è quibus venti fiunt, nihil quidem humefacientibus, & summè

summè omnibus tenuibus. At neque ad aquarum, vel ad grandinum etiam generationem frigus afferendum Aristoteli fuit vllum, quas vbiunque crassiusculi vapores in vnum coguntur, conspissanturque vel in summè calido ambiente fieri ipse videt, & prædicat etiam Aristoteles: nec verò à proprio nubis frigore, ab ambiente calore introacto in aquas ea cogi, multoque etiam minùs in grandines gelari dixerit; ipsi enim imprimis Aristoteli vapores, qui in nubes coguntur, calidi videntur omnes, & videantur necesse est, à Sole geniti, & ad superiora elati. Summum certè frigus nubibus inesse oportebat, quod vapores in aquas cogeret, longè Aristoteli frigidissimas, & in grandines etiam gelaret, & temporis id momento, quo è loco in quo fiunt ad Terram delabuntur. Et per Aestatem, quàm per Autumnum, & Ver grandines plures, longèque fieri oportebat crassiores: nam à vehementiore calore magis introagi, vniri que nubis frigus, & à sicco compingi magis. Tum ne hybernæ quidem pluuiæ à summo, vel ab vllò omninò frigore constitui Aristoteli possunt; quòd nimirum aeri inesse nullum potest: vt enim neque à reflexis radijs, neque à stellarum vel proximi ignis calore calefiat medius aer; propria tamen natura summè Aristoteli calidus; per se nubium concretionem dissoluere, & si quod ascendentibus vaporibus inest frigus, extinguere videri debet. Non alia certè ratione supero in loco, quàm apud nos vapores in aquas concrefcere Aristoteli videri debuere; non igitur aliud passi, at in seipsos coacti tantum.

Non rectè Ventorum materiam è Terra modò; & neutram exhalationem seorsum ab altera educi posse Aristoteli uisam fuisse.

Cap. 14.

RE C T E itidem ventorum materiam è siccoribus educens rebus, non rectè illam è sola educit Terra; siquidem manifestè è mari, & magis fortè quàm è Terra, qui per aerem fluunt, vapores educi, & in mari præcipuè venti spirare videntur; fluxile scilicet mare, at crassitie, viscositatisque minimè expers; modica igitur tenuitate spoliatum in sal concrefcit, minimeque vnquam à Sole vllò ualdè adaperitum, quòd eius,

C 2 actionem

actionem assidue agitatam commotumque; veluti effugit; tenuioribus modo uaporibus egressum praebet: tenuis itaque purusque marinus aer omnis: ut si quidem, quod videri omnino Aristoteli debuit, tenuiores qui sunt vapores, ij promptius in ventos diffundi visi sunt, non est Terra magis, quam est mari educi videri debere. Et tenuiores omnino vapores qui aerem spirare Aristoteli visos esse, inde manifeste intelligere licet, quod qui spirant, iidem & ignis elementum Aristoteli constituunt, longe nimirum tenuissimum ens; ut, quod dictum est, recte ventorum materiam est siccioribus educens rebus, prae illam est Terra modo educit Aristoteles. At peius etiam exhalationem neutram per se, & ab altera seorsum, alteram; neque igitur vel puris ex aquis, vel est non madefacta Terra illam fieri decernit: nam & aquas quantumvis tenues, liquidasque vel a summe languente calore in vapores solui; & est Terra quantumvis arefacta, exsiccataque, & aquas effluere, & plantas nutrire, & aerem educi, & ventos etiam spirare passim intueri licet; & est penitus deusta exhalationem ipse educit, a qua salsum, crassumque fiat mare; & longe aridissima ligna, & est quibus flamma nulla, nullus Peripatetici educi videtur fumus, lateresque, & alia quaevis ab igne imminui, absumi que tandem apparent omnia. Quae igitur nisi in non ens Aristoteli abeant, in longe quidem tenuissimos, & qui elabentes visum lateant, at in vapores omnino soluta sint omnia necesse est: Aristoteli certe quod siccior facta sit Terra, & humiditate spoliata omni, eo in siccam exhalationem, atque in ignem promptius inuerti videri debet; cui nimirum in omnia quidem inuerti videntur omnia, at ea certe facilius quae similia sunt, & cognata magis: summe igitur arefacta Terra, magis quam madefacta exhalationem emittere, est qua, scilicet, ut in exhalationem agatur, est qua & venti, & ipse Aristoteli ignis constituitur; frigiditas modo, non & humiditas itidem extrudenda sit, atque interimenda. Agere vero, & quae pluuijs, ventisque eueniunt, quae, ut videtur, exhalationem est qua venti fiunt, sine altera, & est Terra omnino non madefacta educi non posse Aristoteli persuasere, explicare ne grauemur: forte enim ipsa imprimis ventorum materiam non est Terra magis, quam est mari; & vel est nihil madefacta Terra, & solam ipsam, ab eaque seorsum, quae in aquas concrevit, educi posse, & ventos omnino, pluuiasque, quod nobis expositum est modo, non ut Aristoteli placet, fieri manifestabunt.

Quæ exhalationem, qua uenti fiunt, seorsum ab altera; & c. Terra
 ra omninò non madefacta educi non posse Ari-
 stoteli persuasere.

Cap. 15.

Propterea, inquit Aristoteles, post pluuias spirant
 venti, quòd Terra humefacta veluti exsudat, sic-
 cæque exhalationis materia fit: nisi enim aliquis
 inexistat humor, exhalationem Terra emitte-
 re nequeat; ueluti neque ligna fumum, quæ
 nullum retinent humorem: quin & eadem cau-
 sa est, ut tum à septentrionibus, tum à meridie potissimùm
 venti spirent: siquidem Sol hæc vna loca non peruadit: &
 propterea plurimum aquæ in ea descendit. At ubi aquæ copiam
 Terra excipit, ibi exhalatio plurima, non aliter ac ex viridibus li-
 gnis fumus reddatur necesse est: ipsa porrò exhalatio ventus est.
 Tum Etesia, inquit, post Solstitium, & Canis exortum spirant; nò
 cùm Sol aut maximè propinquus est, aut maximè remotus: Et in-
 terdiu quidem spirant, noctu autè desinunt; cuius rei causa est, q̃
 cùm propè adest antè exsiccat, quàm exhalatio oriatur; cùm au-
 tem paululum recesserit, moderatus iam calor gignitur, ita vt a-
 quæ gelu concretæ colliquescant: ac Terra tum proprio, tum So-
 lis calore exsiccata veluti in fumum, halitumque abeat: noctu au-
 tem cessant; quoniam quæ congelata sunt, ob noctium frigus
 desinunt liquari: nihil autem, quod aut gelu constrictum sit, aut
 nullam habeat siccitatem, halitum reddit; sed quod humorem
 cum siccitate coniunctum obtinet, id cùm incalescit exhalationē
 mittit. Neque igitur ab Austro Etesia spirant, quod utique oport-
 tebat: siquidem locus ille propter Solis propinquitatem aquas nò
 habet, aut pabulum, quod liquefactum Etesias excitet. Et
 plures, inquit, ab Aquilone, quàm ab Austro spirant ven-
 ti, quòd in Borealibus Terris, maior quàm
 in Austrinis aquarum, niuiumque
 copia; quibus in terram lique-
 scentibus maiorem exha-
 lationis copiam ori-
 ri necesse est.

38

45

C 3 Nec post

DE HIS, QV AE

*Nec post pluuias uentos fieri, quòd Terra madefacta exhalationem
emittat; nec Austrum, Boreamque plurimum spirare,
quòd à locis oriantur, in quibus pluuiæ
multæ fiunt, ut Arist. pla-
cet. Cap. 16.*

Apores, qui per aerem fluunt, ventique apparent, ijs plerumque commistos è Terra elabi, qui in pluuias crassescunt, & nobis dictum est prius, & fieri omninò sensus, & ratio manifestat: nam & nubes eadem partim in ventos solui, partim in pluuias concrefcere manifestè apparent. Et è summè dissimilari, & valdè profunda, varieque Soli exposita Terra, vapores, qui nihil crassitie, tenuitateque inter se differant, fieri existimare non licet. At quin qui in flatus diffunduntur seorsum ab ijs, qui in aquas, grandinesque concrefcunt, & hi absque illis fieri possint; id uerò videri non debet: siquidem & sensus, & ratio itidè seorsum ab alteris educi alteros manifestat. Est enim vbi pluuiæ perraræ, & nullæ omninò annis multis, venti verò assidui: & vbi contrà nulli, aut perrari spirant venti, pluuiæ verò grandinesque iuges, grandefque. Et secus omninò quàm Aristotelis ratio postulat; nulli in humidis Terris venti, pluuiæ verò assiduæ: id quod & aliæ terræ multæ declarant, & Aegyptus imprimis; quæ omnium mollissima, humidissimaque ventis omninò caret; at non & pluuijs itidem, vt videri posset: quotidianus enim ibi, longèque copiosissimus ros; crassissimi nimirum, qui inde educuntur, vapores, & parum quid ab aquæ natura dimoti, modica ope, quam à nocturno habent frigore, in aquas crassescunt. In summè verò aridis Terris venti multi vehementesque. At vt Terra, quæ summè est arefacta, exhalationem, quæ fluat, emittere inepta videri potuerit, non certè propterea cessantibus pluuijs, statim venti fieri videri Aristoteli debuerè, quòd Terra madefacta exsudet, exhalationemque emittat, quam arefacta nullam edat: neque enim temporis momento, quo post pluuias venti spirant, Terra exhalationem emittere; nec si tanta, adeoque emittatur confertim, ascendens ea latere nos queat, quæ in obliquum acta, veluti nos ferit. E Terra scilicet, quod minimè fit, spirare videatur ventus, si exhalatio is sit, quam ibi madefacta emittit terra: sed propterea quòd nubium, quæ in pluuias coguntur, pleræque non è crassioribus modò vaporibus, è quibus præcipuè aqua fit, sed è tenuioribus itidem, & qui in a-

quas

quas spissari nolint, constitutæ sunt: hi porrò à crassioribus seiuncti, & dum seiunguntur, impulsî quid, dimoti que in obliquū fluūt, ventique apparent: nec perpetuò id tamen; est enim vbi in nubeculam coeunt, quæ Græcis amycli dicitur. Superstare ea montibus post pluuias, fumi instar videtur, & è tenuissimis nubium partibus, & quæ in aquas crassescere non potuere, manifestè constituta, solasque eas superesse indicans certissimum serenitatis existit signum: rectè itaque infœcūda nubes ab Aristotele appellatur. At neque Auster, Boreasque, si quidem multus uterque, & valēs videri potuit, propterea talis videri debuit, quòd à locis spiret, ad quæ minimè accedit sol, & quæ ab assiduis humefacta pluuijs, exhalationem maximè emittant: omitto enim, quòd Auster non à polo, sed ab æstiuæ conuersione Aristoteli spirat; & quòd nec Boreas ipse in subpolari Terra fieri videri debet. Nulli dubium esse potest summū Hyeme in subpolari Terra frigus vigere, & summè obstrictam eam esse, gelatamque omnem: at huiusmodi è terris nulla omninò exhalatio educi; & venti omninò nulli circa Arctū; Hyeme, & sæuiantibus frigoribus, cūm maximè viget Boreas, fieri Aristoteli videntur, quòd exhalatio, calore, à quo eleuabatur, extincto, ascendere nequeat. Quòd si ventorum quidem materia per Hyemem inde educi Aristoteli non videtur, multò minùs quas in pluuias concreseat, educi videri debet: nam & ipsi itidē longè hæc, quàm illa, crassior videtur. Propterea igitur multus valensque Auster, quòd ex amplissima Terra, & à robusto educitur Sole; Boreas apud nos quidem, nec multus, nec valens, nisi incipiens interdum, & aere vaporibus oppleto: assiduè enim à subsequente impulsus, inque angustius actus, quæ obstant, & quæ premunt, summa abigit vi; at non multus ipse, summeque tenuis liberum apertumque nactus locum, languescere videtur. Multus itidem apud nos, diuturnusque, qui inter Austrum, Fauoniumque; medius est, & Fauonius ipse è mari, vt videtur genitus, benè amplo; & è quo vniuerso ij præcipuè exhalant uapores, qui in uentos diffunduntur.

Etesias non subpolaris niui liquefactione, ut Aristoteli placet, sed è mari oriri.

Cap. 17.

Peius

PEIVS & Etesias Aristoteles è subpolari educit niue: siquidem nec niuem amplius ullam post æstiuam conuersionem, ubi Etesiae spirare Aristoteli incipiunt, in Terra esse plures iam menses assidue à Sole illustrata, calefactaque existimare licet: nec si sit, interdiu & eleuato tantum Sole, sed assidue spirent; nunquam enim ibi Occidens Sol, sed æquè assidue lucens, æquè assidue niuem liquefaciat. Tum ne ipsi quidem, ut opinor, Aristoteli, iisdem, quibus nix liquescit horis, iisdemque ferè temporis momentis, exhalationem, in quam acta est, ad superiorem usque aerem efferri posse, indeque detrusam ad nos usque peruenire uideri potest: oportet autem; paucis enim post Solis ortum Etesiae spirant horis, & propterea noctu non spirare Aristoteli videntur, quod nix noctu non liquescit. Nequaquam prætereà ab Arcto, sed ab Occidente, è mari nimirum, & è mari omnino manifestè oriri videntur: est itaque ubi ab Oriente, & ab Austro etiam spirent. Et Vere spirare incipiunt, paucisque post Solis ortum horis; Aestate autem, & Sole ipso iam inclinato, noctuque nihil spirant: quod Vere & elato iam Sole ij, ut dictum est. educuntur uapores, qui in uentos diffuari apti sunt. Aestate autem, Soleque iam inclinato, & noctu tenuiores omnino, quam ut sese mutuò impellere, & in obliquum ferri possint; Aestate quidem, quod, ut dictum est, summis agit uiribus Sol, & in terram agit, mareque ipsum crassius iam factum. Noctu autem, & Sole nondum elato, uel inclinante iam, languidiùs omnino uaporibus egressum aperiente, tenuissimi tantum elabuntur, & pauciores quam ut loci angustia pressi sese impellere, locoque dimouere opus habeant, liberum præsertim vaporibus nati aerem. Nullum itaque, ut uidetur, signum ab Aristotele allatum, exhalationem, quæ per aerem fluit, sine altera, & non nisi ex humefacta terra educi posse declarat.

Non rectè obliqui uaporum motus causam ab Aristotele traditam fuisse.

Cap. 18.

T neque obliqui vaporum motus causam edocens placere Aristoteles potest: si siquidem ab vnica circulati aeris vertigine reiecti illi in obliquum ferantur, veluti fumus rotæ velociter motæ suppositus; si

tus; si quidem aditum illis longè tenuissimus abneget aer, secum illos Aristoteli agat vniuersos, multoque promptius, quàm aerem contiguum Cœlum, minimè diuersa à circumagente illos aere, præditos natura; sed nihil Aristoteli, aut modicum quid differentes: vnicus itaque spiret ventus; & per vniuersum aere æquè fluat, non ad fluminum ripas, quàm vbiuis magis: neque in diuersis aeris regionibus diuersi. Vel si non secum vapores aer trahat, rapiatque, sed ascendentibus celerrimè circulatus aditum abneget, & veluti rejiciat, hacque & illac disijciat, æquè in partes omnes disiecti, dissipati que, æquè in partes fluant omnes, & per superiorem perpetuò aerem; ad Terram certè vsque nunquàm delabantur, calidi, tenuesque, & superiora proprio petentes ingenio: & in editissimis montibus, in quibus nullos omninò spirare vnquàm ventos cinis declarat, nihil commotus vnquàm, assidui illi fiant, vehementissimi que. Hæc fortè animaduertens Theophrastus, Aristotele posthabito, obliquæ ventorum motionis causam, non circulati aeris uertigini, sed duplici exhalationis attribuit naturæ: Commistæ, inquit, inter se, & sicca sursum tendente, humida verò deorsum illam trahente, in obliquum feruntur; non rectè, vt videtur, nec iuxta proprias positiones: composita enim omnia iuxta prædominantis naturam Peripateticis feruntur. At neque vel sibiipsis commistæ impetu tanto, nec deorsum omninò ad Terram vsque delabantur: vt enim humida sicca æquè leuis non sit, ad superiora tamen ferri & ipsa videtur; & nisi in aquas coacta delabi nunquàm.

F I N I S.

Cum Superiorum facultate.

NEAPOLI.

Apud Iosephum Cacchiu.

Anno M D LXX.